

Робоча програма Історія і діалектологія польської мови
(назва навчальної дисципліни)
для студентів за спеціальністю 035 Філологія, спеціалізацією 035.033
Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – польська
(шифр і назва)

Розробники: (вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)
канд. філолог. наук, доцент кафедри слов'янських мов Лазарович О.М.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри СЛОВ'ЯНСЬКИХ МОВ

Протокол від “ 27 ” серпня 2019 р. № 1

Завідувач кафедри СЛОВ'ЯНСЬКИХ МОВ

Лесюк М.П. (Лесюк М.П.)
(підпис) (прізвище та ініціали)
“ 27 ” 08 2019 р.

Схвалено методичною радою Факультету філології
Протокол від “30” серпня 2019 р. № 1

“ 30 ” 08 2019 р.
Голова Мартинець А.М. (Мартинець А.М.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів <u>6</u>	Галузь знань <u>03 Гуманітарні науки</u> <small>(шифр і назва)</small>	нормативна	
Модулів <u>2</u>	<u>Спеціальність</u> <u>035 Філологія</u> <u>Спеціалізація</u> <u>Слов'янські мови і літератури (переклад включно), перша – польська</u> <small>(шифр і назва)</small>	Рік підготовки:	
Змістових модулів <u>7</u>		<u>2-й</u>	____-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання <u>Історія та становлення літературної польської мови (реферат)</u> <small>(назва)</small>		Семестр	
Загальна кількість годин <u>180</u>		<u>3</u> -й	____-й
Тижневих годин для денної форми навчання: <u>12</u> аудиторних <u>4</u> самостійної роботи студента <u>8</u>	Освітньо-кваліфікаційний рівень: <u>бакалавр</u>	Лекції	
		<u>24 год.</u>	__ год.
		Практичні, семінарські	
		<u>36 год.</u>	__ год.
		Лабораторні	
		__ год.	__ год.
		Самостійна робота	
		<u>120 год.</u>	__ год.
Індивідуальні завдання: __ год.			
Вид контролю: <u>екзамен</u>			

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:
для денної форми навчання **33,3%** до **66,7%**

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – ознайомити студентів з історією розвитку польської мови від найдавніших часів і до сьогодення; з історією розвитку літературної польської мови, умовами її функціонування та джерелами її вивчення в різні історичні періоди; подати основи історичної граматики польської мови, навчити пояснювати сучасні фонетичні та граматичні процеси через призму історії мови. Вивчення диференціації польської мови, тих діалектних явищ, які потрібні для більш глибокого розуміння теоретично-наукових основ літературної польської мови та її історії.

Завдання – навчити студентів пояснювати мовні факти та явища в діахронії, допомогти їм зрозуміти основні закономірності розвитку фонетичної, лексичної та граматичної системи польської мови. Ознайомити студентів з територіальними особливостями польської мови та польськими діалектами, їх класифікацією, основними фонетичними та граматичними діалектними особливостями, показати взаємозв'язок історії мови та діалектології. Розвивати філологічне мислення, вміння читати та аналізувати давньопольські тексти, визначати тип правопису; пояснювати фонетичні зміни у давньопольській мові та сучасні явища з точки зору діахронії; пояснювати морфологічні зміни та сучасний стан словозміни у польській мові.

Компетенції:

- характеризувати різні періоди розвитку польської мови;
- знати основні закономірності розвитку фонетичної, морфологічної та лексичної систем польської мови;
- характеризувати основні фонетичні процеси, морфологічні зміни, лексичну систему польської мови та їх розвиток від найдавніших часів і до наших днів;
- оволодівати основною термінологією: діалектологія, діалект, говір, наріччя, діалектизми, діалектна ознака, діалектна особливість, діалектна відмінність, диференційні та конститутивні ознаки, ізоглоса;
- знати історію розвитку польської діалектології як науки, роль

варшавської та краківської школи в розвитку польської діалектології;

- знати класифікацію польських діалектів, їх територіальне поширення та характеристику.

Компетентності:

- здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі лінгвістики, зокрема, відновлювати праслов'янські форми з метою пояснення походження та розвитку певних мовних явищ;
- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу матеріалу за темами;
- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях, зокрема під час проходження практики;
- уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми мовного характеру;
- здатність вільно оперувати фаховою лінгвістичною термінологією для розв'язання професійних завдань;
- здатність використовувати в професійній діяльності знання з історії польської мови для пояснення відповідних явищ у сучасній польській мові, аналізувати діалектні різновиди мови, зокрема, давньопольські та діалектні тексти, описувати соціолінгвальну ситуацію;
- здатність ефективно використовувати набуті лінгвістичні знання в практиці викладання польської мови.

2. Програма навчальної дисципліни

Модуль I. Історія та історична граматики польської мови

Змістовий модуль 1. Історія польської мови. Розвиток польської мови у давньопольський, середньопольський та новопольський період.

Тема 1. Предмет та завдання курсу "Історія польської мови". Методи і принципи вивчення історії мови. Джерела вивчення історії мови. Зв'язок історії польської мови з іншими науками. Періодизація в історії розвитку польської мови. Характеристика давньопольського, середньопольського та новопольського періодів розвитку польської мови.

Тема 2. Характеристика давньопольських пам'яток. Початки формування літературної польської мови. Типи правопису давньопольських пам'яток.

Змістовий модуль 2. Фонетика польської мови в історичному огляді.

Тема 1. Предмет історичної граматики. Фонологічна система давньопольської мови дописемного періоду. Склад голосних фонем польської мови VIII-IX ст.

Тема 2. Вокалізм польської мови в історичному огляді. Фонетичні процеси в системі голосних польської мови на різних етапах її розвитку. Доісторичні процеси в системі голосних польської мови: переголосовка 'e > 'o, 'ě > 'a, 'ę > 'a; утрата слабких та вокалізація сильних ерів; історія наголосу в польській мові. Фонетичні процеси в системі голосних: історія носових голосних у польській мові. Розвиток довгих голосних у польській мові. Утрата складовості сонантами *r, l, r', l'*; перехід *ir, irz > er, erz*; фонологічна система давньопольської мови XIV-XV ст.

Тема 3. Консонантизм польської мови в історичному огляді. Система приголосних польської мови раннього періоду. Основні фонетичні процеси в системі приголосних: палаталізація приголосних у сполученні з *j*; палаталізація приголосних перед голосними переднього ряду. Спрощення груп приголосних.

Змістовий модуль 3. Морфологія польської мови в історичному огляді.

Тема 1. Історія розвитку іменних частин мови у польській мові. Основні тенденції формування іменних категорій у польській мові.

Тема 2. Дієслово та дієслівні категорії в історичному огляді. Основні тенденції в історії часових форм. Форми умовного та наказового способів. Історія форм інфінітиву.

Тема 3. Розвиток лексичної системи в історії польської мови.

Модуль 2. Польська діалектологія.

Змістовий модуль 4. Діалектологія та діалектографія: предмет та завдання курсу.

Тема 1. Основні поняття та термінологія діалектології. Діалекти та літературна мова. Дискусія про діалектну базу літературної польської мови.

Тема 2. Історія розвитку польської діалектології. Варшавська та краківська лінгвістичні школи. Польська лінгвістична географія. Створення

діалектологічних атласів. Класифікація польських діалектів та їх територіальне розміщення. Методи діалектологічних досліджень.

Змістовий модуль 5. Основні фонетичні особливості польських діалектів.

Тема 1. Мазуріння та побічні явища: поділ діалектів за цією ознакою. Глуха та дзвінка вимова приголосних у кінці слова перед сонорними та голосними.

Тема 2. Фонетичні особливості польських діалектів у системі приголосних: вимова м'яких губних приголосних; вимова передньоязикових приголосних; особливості у вимові середньоязикових приголосних; вимова задньоязикових *g, k, ch*.

Тема 3. Вимова голосних у діалектах: вимова голосних на початку слова: преїотація, прелабіалізація, придих; ізогласа *i–y*; вимова носових голосних; вимова довгих та звужених голосних у діалектах. Відповідники давніх складотворчих *r* та *l* у діалектах. Відхилення від переголосовки у діалектах. Початкові *ja–je, ra–re*.

Змістовий модуль 6. Граматичні та лексичні особливості польських діалектів.

Тема 1. Особливості вживання відмінкових закінчень у польських діалектах; дієвідмінювання та особливості вживання особових закінчень у польських діалектах. Особливості синтаксичної будови діалектних текстів.

Тема 2. Особливості та своєрідність лексики у діалектах: ізолекси у сілезькому діалекті; своєрідність лексики кашубщизни; лексичні особливості великопольського та малопольського діалектів; своєрідність лексики мазовецького діалекту; кресовий діалект та його ізолекси.

Змістовий модуль 7. Порівняльна характеристика польських діалектів.

Тема 1. Особливості великопольських, малопольських та мазовецького діалектів.

Тема 2. Особливості кашубської мови. Кашубська мова чи кашубський діалект? Фонетичні, граматичні та лексичні особливості кашубщизни. Особливості сілезького діалекту. “Креси” та їх особливості. Західні мішані говори.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	к/р	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1. Історія та історична граматики польської мови												
Змістовий модуль 1												
Тема 1. Предмет та завдання курсу "Історія польської мови". Періодизація в історії розвитку польської мови.	14	1	1			12						

Тема 2. Характеристика давньопольських пам'яток. Початки формування літературної польської мови. Типи правопису давньопольських пам'яток.	12	1	1			10						
Разом за ЗМ 1	26	2	2			22						
Змістовий модуль 2												
Тема 1. Предмет історичної граматики. Фонологічна система давньопольської мови дописемного періоду. Склад голосних фонем польської мови VIII-IX ст.	6	2				4						
Тема 2. Вокалізм польської мови в історичному огляді. Фонетичні процеси в системі голосних польської мови на різних етапах її розвитку.	24	4	6			14						
Тема 3. Консонантизм польської мови в історичному огляді. Система приголосних польської мови раннього періоду. Основні фонетичні процеси в системі приголосних.	24	4	4			16						
Контрольна робота. Фонетична система польської мови в історичному огляді.	2			2								
Разом за ЗМ 2	56	10	10	2		34						
Змістовий модуль 3												
Тема 1. Історія розвитку іменних частин мови у польській мові. Основні тенденції формування іменних категорій у польській мові.	22	4	6			12						

Тема 2. Дієслово та дієслівні категорії в історичному огляді. Основні тенденції в історії часових форм. Форми умовного та наказового способів. Історія форм інфінітиву. Аналіз давньопольських текстів.	18	2	6			10						
Тема 3. Розвиток лексичної системи в історії польської мови.	6					6						
Разом за ЗМ 3	46	6	12			28						
Усього за модулем I	128	18	24	2		84						

Модуль II. Польська діалектологія

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	к/р	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 4. Діалектологія та діалектографія: предмет та завдання												
Тема 1. Основні поняття та термінологія діалектології. Діалекти та літературна мова. Дискусія про діалектну базу літературної польської мови.	5		1			4						
Тема 2. Історія розвитку польської діалектології. Польська лінгвістична географія. Складання діалектологічних карт. Класифікація польських діалектів	5		1			4						
Разом за ЗМ 4	10		2			8						
Змістовий модуль 5. Основні фонетичні особливості польських діалектів												
Тема 1. Мазуріння та побічні явища: поділ діалектів за цією ознакою. Глуха та дзвінка вимова при-	7	1	2			4						

голосних у кінці слова перед сонорними та голосними.												
Тема 2. Фонетичні особливості польських діалектів у системі приголосних.	7	2	1			4						
Тема 3. Вимова голосних у діалектах.	7	2	1			4						
Разом за ЗМ 5	21	5	4			12						
Змістовий модуль 6. Граматичні та лексичні особливості польських діалектів												
Тема 1. Особливості вживання відмінкових закінчень у польських діалектах; дієвідмінювання та особливості вживання особових закінчень у польських діалектах.	5	1				4						
Тема 2. Особливості та своєрідність лексики у діалектах	4					4						
Контрольна робота	2			2								
Разом за ЗМ 6	11			2		8						
Змістовий модуль 7. Порівняльна характеристика польських діалектів												
Тема 1. Порівняльна характеристика польських діалектів	2					2						
Тема 2. Особливості кашубської мови. Кашубська мова чи кашубський діалект? Фонетичні, граматичні та лексичні особливості кашубщини. Особливості сілезького діалекту. “Креси” та їх особливості. Західні мішані говори.	8		2			6						
Разом за ЗМ 7	10		2			8						
Усього за модулем II	52	6	8	2		36						
Усього годин	180	24	32	4		120						

5. Теми семінарських занять (навчальним планом не передбачено)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Вступ. Предмет та завдання курсу "Історія польської мови". Правопис давньопольських пам'яток	2
2	Вокалізм польської мови в історичному огляді. Доісторичні процеси в системі голосних польської мови: переголосовка 'e>'o, 'ě>'a, 'ę>'ą; утрата слабких та вокалізація сильних ерів; історія наголосу в польській мові	2
3	Фонетичні процеси в системі голосних: метатеза; дифтонгічні сполучення *og, *ol на початку слова	2
4	Історія носових голосних у польській мові. Історія довгих голосних	2
5	Вокалізм польської мови в історичному огляді. Фонетичні процеси в системі голосних: утрата складовості сонантами r, l, r', l'; перехід ir, irz > er, erz; фонологічна система давньопольської мови XIV–XV ст.	2
6	Консонантизм польської мови раннього періоду. Палаталізація задньоязикових приголосних перед голосними переднього ряду	2
7	Консонантизм польської мови в історичному огляді. Основні процеси в системі приголосних: палаталізація приголосних у сполученні з j	2
8	Історія розвитку груп приголосних у польській мові. Приголосні польської мови в історичному огляді	2
9	<i>Контрольна робота 1.</i> Фонетична система польської мови в історичному огляді	2
10	Історія розвитку іменних частин мови у польській мові. Основні тенденції формування іменних категорій у польській мові. <i>Іменник.</i> Граматичні категорії іменника. Основні тенденції розвитку системи відмінювання іменників у польській мові. <i>Іменник.</i> Основні тенденції розвитку відмінювання іменників чоловічого, жіночого та середнього родів	2
11	Займенник та прикметник в історичному огляді. Займенниковий тип відмінювання. Основні тенденції розвитку прикметників у польській мові	2
12	Дієслово та дієслівні категорії в історичному огляді. Основні тенденції в історії часових форм. Основні тенденції в історії розвитку форм теперішнього часу	2
13	Форми умовного та наказового способів. Історія форм інфінітиву. Самостійна робота.	2
14	Основні поняття та термінологія діалектології. Діалекти та літературна мова. Дискусія про діалектну базу	2

	літературної польської мови. Історія польської діалектології. Польська діалектографія	
15	Мазуріння та побічні явища: поділ діалектів за цією ознакою. Глуха та дзвінка вимова приголосних у кінці слова перед сонорними та голосними	2
16	Фонетичні особливості польських діалектів у системі приголосних та голосних	2
17	Контрольна робота 2. Фонетичний та морфологічний аналіз діалектних текстів	2
18	Особливості та своєрідність лексики у діалектах: ізолекси у сілезькому діалекті; своєрідність лексики кашубщизни; лексичні особливості великопольського, малопольського та мазовецького діалекту; кресовий діалект та його ізолекси	2
	Разом годин	36

7. Теми лабораторних занять (навчальним планом не передбачено)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	I. Історія та історична граматики польської мови	
1	Джерела вивчення історії мови. Зв'язок історії польської мови з іншими науками.	2
2	Характеристика давньопольського, середньопольського та новопольського періодів розвитку польської мови.	10
3	Пам'ятки польської мови: їх класифікація. Правопис давньопольських пам'яток.	10
4	Фонологічна система польської мови у порівняння з праслов'янською.	4
5	Фонетичні процеси в системі голосних польської мови. Система голосних польської мови в історичному огляді.	14
6	Система приголосних польської мови в історичному огляді. Депалаталізація шиплячих <i>ż, ċ, ś</i> . Вібрант <i>rz</i> . Зміна у вимові <i>ł</i> твердого.	16
7	Частини мови у праслов'янській мові. Іменні частини мови. Типи відмінювання іменників у праслов'янській мові. Історія відмінкових закінчень.	12
8	Дієслово в історичному огляді. Розвиток дієслівних категорій у польській мові.	10
9	Розвиток лексичної системи польської мови.	6
	II. Польська діалектологія	
10	Основні поняття та термінологія діалектології. Діалекти та літературна мова. Діалектна основа літературної польської мови	4
11	Історія польської діалектології. Польська діалектографія.	4

	Вивчення діалектологічних карт. Класифікація польських діалектів.	
12	Мазуріння, кашубіння та інші побічні явища в польських діалектах. Fonetyka międzywyrazowa.	4
13	Фонетичні процеси в системі приголосних у польських діалектах. Вимова приголосних. Фонетичний аналіз діалектних текстів.	4
14	Фонетичні процеси в системі голосних у польських діалектах. Вимова голосних. Фонетичний аналіз діалектних текстів.	4
15	Морфологічні особливості у польських діалектах. Морфологічний аналіз діалектних текстів.	4
16	Особливості лексичного складу у польських діалектах.	4
17	Характеристика кашубської мови. Східні креси: фонетичні та граматичні особливості. Західні мішані діалекти.	
	Разом	120

9. Індивідуальні завдання

1. Написати реферат на тему: “ Історія та становлення літературної польської мови”.
2. Зробити письмовий аналіз давньопольського тексту.
3. Написати реферат на одну із тем:
 1. Дискусія про діалектну основу літературної польської мови.
 2. Класифікація польських діалектів.
 3. Історія польської діалектології.
 4. Польська діалектографія.
 5. Методи діалектологічних досліджень.
 6. Порівняльна характеристика польських діалектів.
 7. Східні креси: загальна характеристика.
 8. Кашубська мова чи кашубський діалект: наукові дискусії.
4. Зробити аналіз діалектного тексту за схемою.

10. Методи навчання

В процесі вивчення історії та діалектології польської мови використовуються такі методи:

- **проблемні лекції;**
- **порівняльний аналіз давньопольських, сучасних та діалектних текстів;**
- **складання порівняльних таблиць;**
- **метод реконструкції праслов'янських форм;**
- **комп'ютерна презентація окремих тем;**
- **метод лінгвістичної географії:** сукупність прийомів, які полягають у картографуванні елементів мови, що розрізняють його діалекти. За його допомогою інтерпретується розміщення мовних явищ. Лінгвографічне дослідження передбачає чотири етапи: 1) складання питальника; 2) збір

матеріалу (анкетний або польовий); 3) картографування зібраного матеріалу; 4) інтерпретація нанесеного на карту діалектного матеріалу;

- **зіставний:** сукупність прийомів дослідження й опису мови (діалектів) через їх системне порівняння з іншою мовою (діалектами) з метою виявлення їх специфіки;
- **соціолінгвістичний** (метод польового дослідження або методика збирання матеріалу з метою отримання точних даних про досліджуваний діалект;

11. Методи контролю

- **усне опитування** (за планами практичних занять);
- **письмове опитування** (за планами практичних занять);
- **тестування**
- **письмові домашні роботи** (аналіз діалектних текстів за схемою).

Схема аналізу діалектного тексту.

1. В якій місцевості записаний текст.
2. Наявність чи відсутність мазуріння.
3. Дзвінка чи глуха вимова кінцевих приголосних перед наступним словом, що починається з голосного, сонорного, *j* та *w*.
4. Особливості у вимові приголосних:
 - а) вимова м'яких губних приголосних: синхронічна чи асинхронічна;
 - б) вимова середньоязикових приголосних;
 - в) вимова задньоязикових приголосних.
5. Особливості у вимові голосних:
 - а) вимова початкових голосних: прејотація, прелабіалізація, придиж;
 - б) широка, звужена чи дифтонгічна вимова голосних;
 - в) вимова носових голосних;
 - г) відповідники складотворчих *r* та *l* у діалектах;
 - д) інші фонетичні особливості.
6. Граматичні особливості у діалектах.
7. Лексичні особливості діалектів.

- **контрольна робота**

Зразок контрольних завдань:

1. Якого походження *e*, *o*, *a* в словах: *dzień*, *lato*, *wiosna*, *nieść*, *wiadro*, *ciało*.
2. Визначити праслов'янську основу іменників та пояснити, до якої відміни вони належать у польській мові.

Ciało, ręka, gołąb, niebo, koń, kamień, wół, dusza.

Зразок: **tělo*, давня основа на *-es*, сучасна відміна *ser. p.*

3. Утворити 1-у та 2-у ос. одн. та відновити праслов'янські форми поданих дієслів за зразком: *kłaść*, *piec*, *placić*, *musieć*, *wozić*, *zalewać*.

Зразок: *kłaść* – *kładę* – *kładziesz* – **kladti* – **kladnq* – **kladneši*. Давній клас – *ne/-po*; сучасна I дієвідміна.

1. Теоретичні питання: 1) мазуріння та побічні явища; 2) вимова кінцевих приголосних; 3) вимова передньоязикових та задньоязикових приголосних; 4) вимова початкових голосних; 5) вимова носових голосних. Навести по кілька прикладів.
2. Прочитати діалектний текст. Зробити повний аналіз за схемою.

3. Позначити на карті діалектні явища.

- **самостійна робота;**
- **екзамен**

Зразок питань білету:

Білет № 1

1. Testy.

2. Jakiego pochodzenia jest *e* w podanych wyrazach: *bez, wierzba, wełna, bierze, wieś*.

3. Jakiego pochodzenia są spółgłoski *ź, cz, sz* w podanych wyrazach: *wiązę, Niemiec, pieniądz, noszę, służba*.

4. Określić psł. przynależność deklinacyjną rzeczowników, zrekonstruuj ich postać prasłowiańską, przyporządkować je do współczesnych paradygmatów odmiany: *mąż, kamień, dziecko, żona, kość, krew, imię, wół, wóz, pole*.

5. Utwórz formy 1 i 2 os. l.p. czasu teraźniejszego podanych czasowników, zrekonstruuj ich postać prasłowiańską, ustal koniugację prasłowiańską oraz dzisiejszą, objaśnij oboczności tematyczne: *gnieść, grać, brać, chodzić, kuć*.

Білет № 2

1. Testy.

2. Jakiego pochodzenia jest *o* w podanych wyrazach: *robota, żona, wiosna, czoło, błoto*.

3. Jakiego pochodzenia są spółgłoski *ź, cz, sz* w podanych wyrazach: *wózek, na drodze, płacę, ogrodzenie, koszę*.

4. Określić psł. przynależność deklinacyjną rzeczowników, zrekonstruuj ich postać prasłowiańską, przyporządkować je do współczesnych paradygmatów odmiany: *ciało, dom, głowa, noc, gołąb, rab, ramię, niebo, dusza, dziecko*.

5. Utwórz formy 1 i 2 os. l.p. czasu teraźniejszego podanych czasowników, zrekonstruuj ich postać prasłowiańską, ustal koniugację prasłowiańską oraz dzisiejszą, objaśnij oboczności tematyczne: *kończyć, pchnąć, pleść, sadzić, siedzieć*.

Програмові вимоги до екзамену:

1. Вступ. Предмет та завдання курсу "Історія польської мови". Методи і принципи вивчення історії мови. Джерела вивчення історії мови. Зв'язок історії польської мови з іншими науками. Місце польської мови серед інших слов'янських мов.

2. Польська мова та інші західнослов'янські мови у відношенні до праслов'янської. Польська мова як представник лехітської групи західнослов'янських мов.

3. Періодизація в історії розвитку польської мови. Характеристика дописемного періоду польської мови. Початки формування польської мови. Писемний період: загальна характеристика. Розвиток польської мови з XIV до XVIII ст. Новопольський період в розвитку польської мови.

4. Характеристика давньопольських пам'яток. Перші писемні пам'ятки польської мови: "Bulla gnieźnieńska", "Księga henrykowska". Польські тексти:

“Bugorodzica”, “Kazania świętokrzyskie”, “Psałterz floriański”, “Biblia królowej Zofii”, “Psałterz puławski”.

5. Правопис давньопольських пам’яток. Типи правопису давньопольських пам’яток.

6. Перші реформатори польської орфографії. “Трактат про орфографію” Якуба Паркоша. Станіслав Заборовський і його трактат про польську орфографію 1513 р. Пам’ятки XIV–XV ст. “Мова золотого часу” (сер. XVI – сер. XVIIст.): характеристика епохи. Початки формування літературної польської мови.

7. Предмет історичної граматики. Фонологічна система давньопольської мови дописемного періоду. Склад голосних фонем польської мови VIII–IX ст.

8. Вокалізм польської мови в історичному огляді. Фонетичні процеси в системі голосних польської мови на різних етапах її розвитку.

9. Доісторичні процеси в системі голосних польської мови:

а) переголосовка *e* > *o*, *ě* > *a*, *ę* > *a*. Розвиток голосних *e*, *ě* на польському ґрунті. Чергування *e* > *o*, *ě* > *a*. Хронологія переголосовки. Відхилення від переголосовки;

б) утрата слабких та вокалізація сильних ерів. Розвиток ерів у польській мові. Компенсаційна довгота. Наслідки занепаду зредукованих у польській мові. “*e*” рухоме аналогічне. Розвиток ерів у сполученні з *j*.

в) історія наголосу в польській мові;

г) історія носових голосних у польській мові. Розвиток носових голосних до і після занепаду довготи. Деназалізація *ę* у кінці слова;

д) історія довгих голосних у польській мові;

е) метатеза: дифтонгічні сполучення *or*, *ol*, *er*, *el* у середині слова між двома приголосними; хронологія явища; *or*, *ol* на початку слова перед приголосним;

є) утрата складовості сонантами *r*, *l*, *r*’, *l*’. Перехід *ir*, *irz* > *er*, *erz*.

9. Консонантизм польської мови в історичному огляді. Система приголосних польської мови раннього періоду. Основні фонетичні процеси в системі приголосних: палаталізація приголосних у сполученні з *j* та перед голосними переднього ряду. Сполучення *gv*, *kv* у польській мові. Групи приголосних *dl*, *tl*. Фонологічна система давньопольської мови XIV–XV ст. розвиток приголосних на польському ґрунті. Пом’якшення приголосних *d*’, *t*’. Депалаталізація шиплячих *ž*, *š*, *č*. Вібрант *ř*. Зміна у вимові твердого *l*. Розвиток фонологічної системи в новопольському періоді. Основні тенденції історичного розвитку фонологічної системи польської мови.

10. Історія розвитку іменних частин мови у польській мові. Основні тенденції формування іменних категорій у польській мові. *Морфологія*. Частини мови у польській мові в історичному огляді.

11. *Іменник*. Граматичні категорії іменника. Основні тенденції розвитку системи відмінювання іменників у польській мові. Класифікація іменних закінчень.

Основні тенденції розвитку відмінювання іменників чоловічого роду. Формування твердого та м’якого підтипів відмінювання. Формування категорії істоти-неістоти. Формування категорії чоловічої особи.

Основні тенденції розвитку відмінювання іменників жіночого роду. Формування твердого та м’якого підтипів відмінювання. Вплив закінчень

інших родів та прикметників на відмінювання іменників жіночого роду. Історія іменників, які відмінювалися як іменники жіночого роду.

Основні тенденції розвитку відмінювання іменників середнього роду. Доля закінчень давніх консонантних основ.

12. *Займенник*. Особові та зворотній займенники: їх історія та відмінювання. Енклітичні форми. Родові займенники: історія форм родових займенників. Чоловічоособові форми родових займенників. Відмінювання питальних займенників.

13. *Прикметник*. Основні тенденції розвитку прикметників у польській мові. Історія коротких і повних форм. Іменний та займенниковий типи відмінювання прикметників у давньопольській мові. Категорія істоти-неістоти та чоловічої особи у прикметників. Ступені порівняння прикметників.

14. *Числівник*. Основні тенденції та історія формування кількісних числівників. Процес формування лексико-граматичної категорії “числівник”. Новоутворення у відмінюванні числівників. Формування чоловічоособових показників у відмінюванні кількісних числівників. Збірні числівники. Дробові числівники.

15. Дієслово та дієслівні категорії в історичному огляді. Граматичні категорії дієслів. Історія часових форм. Основні тенденції розвитку форм теперішнього часу. Формування *am-* та *em-* дієвідмінювання. Нові форми теперішнього часу дієслова *buć*. Історія форм майбутнього часу. Основні тенденції в історії системи минулих часів. Історія простих форм минулого часу. Складні форми минулого часу. Давноминулий час. Форми умовного та наказового способів. Історія форм інфінітиву.

16. Розвиток лексичної системи в історії польської мови. Лексико-семантична система польської мови в діахронії. Загальнослов'янська лексика польської мови. Лексичні запозичення давньопольського, середньопольського та новопольського періодів.

17. Основні поняття та термінологія діалектології. Діалекти та літературна мова. Дискусія про діалектну базу літературної польської мови.

18. Історія розвитку польської діалектології. Варшавська та краківська лінгвістичні школи. Польська лінгвістична географія. Створення діалектологічних атласів.

19. Класифікація польських діалектів та їх територіальне розміщення. Методи діалектологічних досліджень.

20. Мазуріння та побічні явища: поділ діалектів за цією ознакою. Глуха та дзвінка вимова приголосних у кінці слова перед сонорними та голосними.

21. Фонетичні особливості польських діалектів у системі приголосних: вимова м'яких губних приголосних; вимова передньоязикових приголосних; особливості у вимові середньоязикових приголосних; вимова задньоязикових *g*, *k*, *ch*.

22. Вимова голосних у діалектах: вимова голосних на початку слова: преїотація, прелабіалізація, придих; ізоглоса *i-u*; вимова носових голосних; вимова довгих та звужених голосних у діалектах. Відповідники давніх складотворчих *r* та *l* у діалектах. Відхилення від переголосовки у діалектах. Початкові *ja-je*, *ra-re*.

23. Особливості вживання відмінкових закінчень у польських діалектах; дієвідмінювання та особливості вживання особових закінчень у польських діалектах. Особливості синтаксичної будови діалектних текстів.

24. Особливості та своєрідність лексики у діалектах: ізолекси у сілезькому діалекті; своєрідність лексики кашубщизни; лексичні особливості великопольського та малопольського діалектів; своєрідність лексики мазовецького діалекту; кресовий діалект та його ізолекси. “Креси” та їх особливості. Західні змішані говори.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання, тестування та самостійна робота	Екзамен	Сума
<i>Робота на практичних заняттях, поточне тестування – 20 балів</i> <i>Контрольна робота 1– 15 балів</i> <i>Контрольна робота 2 (тести) – 5 балів</i> <i>Самостійна робота – 10 балів</i>	50	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80 – 89	B	добре	
70 – 79	C		
60 – 69	D	задовільно	
50 – 59	E		
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-25	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

Критерії оцінювання знань студентів

Рівні навчальних досягнень	бали			Критерії оцінювання навчальних досягнень	
	за національною шкалою	шкала ECTS		Теоретична підготовка	Практична підготовка
		2...5	1...100		
Високий	5	90 ... 100	A	Студент Вільно володіє навчальним матеріалом, висловлює свої думки, робить аргументовані висновки, рецензує відповіді інших студентів, творчо виконує індивідуальні та колективні завдання; само-	
				Може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання і оцінити результати власної практичної діяльності; виконує завдання, не	

				стійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань; вільно використовує нові інформаційні технології для поповнення власних знань	передбачені навчальною програмою; вільно використовує знання для розв'язання поставлених перед ним завдань
Добрий	4	70 ... 89	В С	Вільно володіє навчальним матеріалом, застосовує знання на практиці; узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускає незначні огріхи у порівняннях, формулюванні висновків, застосуванні теоретичних знань на практиці	За зразком самостійно виконує практичні завдання, передбачені програмою; має стійкі навички виконання завдання
Задовільний	3	50 ... 69	Д Е	Володіє навчальним матеріалом поверхово, фрагментарно, на рівні запам'ятовування відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знайомий з основними поняттями навчального матеріалу	Має елементарні нестійкі навички виконання завдання
Низький	2	26 ... 49	FX	Має фрагментарні знання (менше половини) при незначному загальному обсязі навчального матеріалу; відсутні сформовані уміння та навички; під час відповіді допускається суттєві помилки	Планує та виконує частину завдання за допомогою викладача
Незадовільний	2	1 ... 25	F	Студент не володіє навчальним матеріалом	Виконує лише елементарні завдання, потребує постійної допомоги викладача

13. Методичне забезпечення

1. Опорні конспекти лекцій.
2. Текстові варіанти давньопольських та діалектних текстів.
3. Плани практичних занять із завданнями.
4. Лазарович О.М. Історія польської мови: методичні рекомендації для студентів філологічного факультету. Спеціальність "Польська мова та література, українська мова та література" / О.М. Лазарович. – Івано-Франківськ, 2016. – 20 с.
5. Методичні рекомендації з питань самостійного опрацювання наукової літератури.
6. Зразки аналізу давньопольських текстів.

14. Рекомендована література

Базова

1. Bajerowa I. Zarys historii języka polskiego 1939–2000. Warszawa 2003. 165s.
2. Borawski S. Wybór tekstów do historii języka polskiego. Warszawa 2003. 344 s.
3. Dejna K. Dialekty polskie. Wrocław. Warszawa. Kraków, 1993. 283 s.
4. Długosz-Kurczabowa K., Dubisz S. Gramatyka historyczna języka polskiego Warszawa, 2006. 579 s.

5. Karaś H. Gramatyka historyczna języka polskiego. Materiały do ćwiczeń. Seria druga. Warszawa, 1994. 186 s.
6. Klemensiewicz Z. Historia języka polskiego. T. 1–3, Warszawa 2002. 827 s.
7. Podlawska D. Gramatyka historyczna języka polskiego z elementami gramatyki języka staro-cerkiewno-słowiańskiego. Słupsk, 2003. 318 s.
8. Rospond S. Gramatyka historyczna języka polskiego z ćwiczeniami. Warszawa, 2003. 222 s.
9. Strutyński J. Elementy gramatyki historycznej języka polskiego. Kraków 2002. 209 s.
10. Urbańczyk S., Zarys dialektologii polskiej / S. Urbańczyk, Warszawa 1984.

Допоміжна

11. Ананьева Н. Е. История и диалектология польского языка: учебник для студентов высших учебных заведений / Н. Е. Ананьева. М. : Изд-во МГУ, 1994. 301 с.
12. Dubisz S. Język – Historia – Kultura (wykłady, studia, analizy). Warszawa, 2002.
13. Kuraszewicz W. Gramatyka historyczna języka polskiego. Warszawa, 1972.
14. Kuraszewicz W. Podstawowe wiadomości z gramatyki historycznej języka polskiego z wyborem tekstów staropolskich i ćwiczeń. Warszawa, 1970.

Енциклопедії та словники

15. Encyklopedia języka polskiego, 2 wyd. Wrocław–Warszawa–Kraków, 1992.
16. Encyklopedia językoznawstwa ogólnego / pod red. K. Polańskiego. Wrocław, 1999.
17. Płociennik I. Słownik wiedzy o języku. Bielsko-Biała, 2004.
18. Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny / pod red. H Zgółkowej. Poznań, 1998.
19. Trepczyk J. Słownik polsko-kaszubski. T. 1-2. Gdańsk, 1994.

15. Інформаційні ресурси

20. Ерома Ж.И., Павлюкевич А.Т. Историческая грамматика польского языка / Gramatyka historyczna języka polskiego. Методические рекомендации по одноименному курсу для студентов специальности славянская филология. Гродно, 2010. Режим доступа: http://ebooks.grsu.by/istor_pol_jz/index.htm
21. Dialekty i gwary polskie. Kompendium internetowe pod red. Haliny Karaś. Warszawa, 2010. Режим доступа: <http://www.dialektologia.uw.edu.pl/index.php>
22. Karaś H. (red.). Gwary polskie. Przewodnik multimedialny. Warszawa, 2009. Режим доступа: <http://www.gwarypolskie.uw.edu.pl/>
23. Klemensiewicz Z., Lehr-Spławiński T., Urbańczyk S. Historia języka polskiego. Warszawa, 1998. 513 s. Режим доступа: www.gbv.de/dms/hebis-mainz/toc/